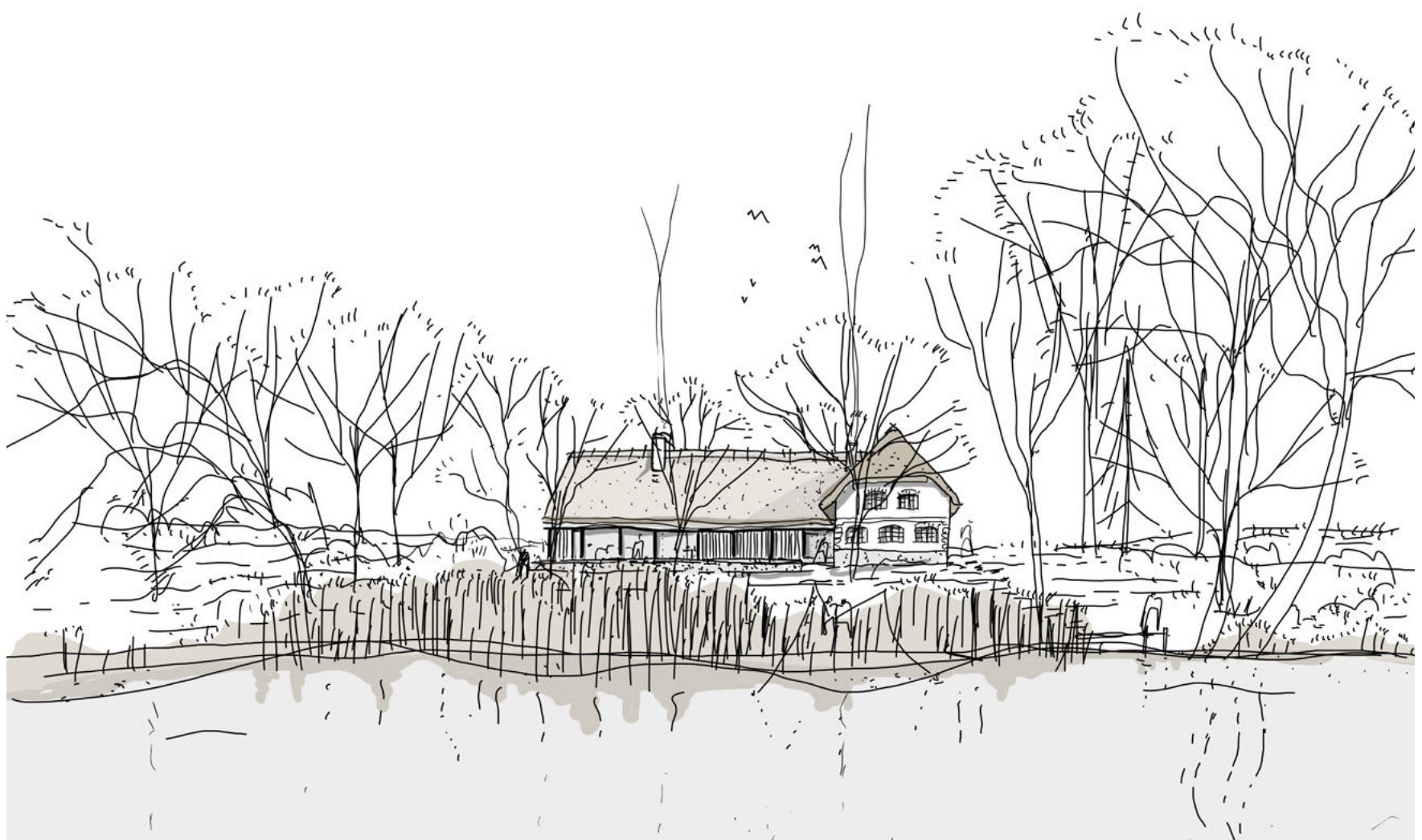

Øvej 30 / Ansøgning om nedrivning/

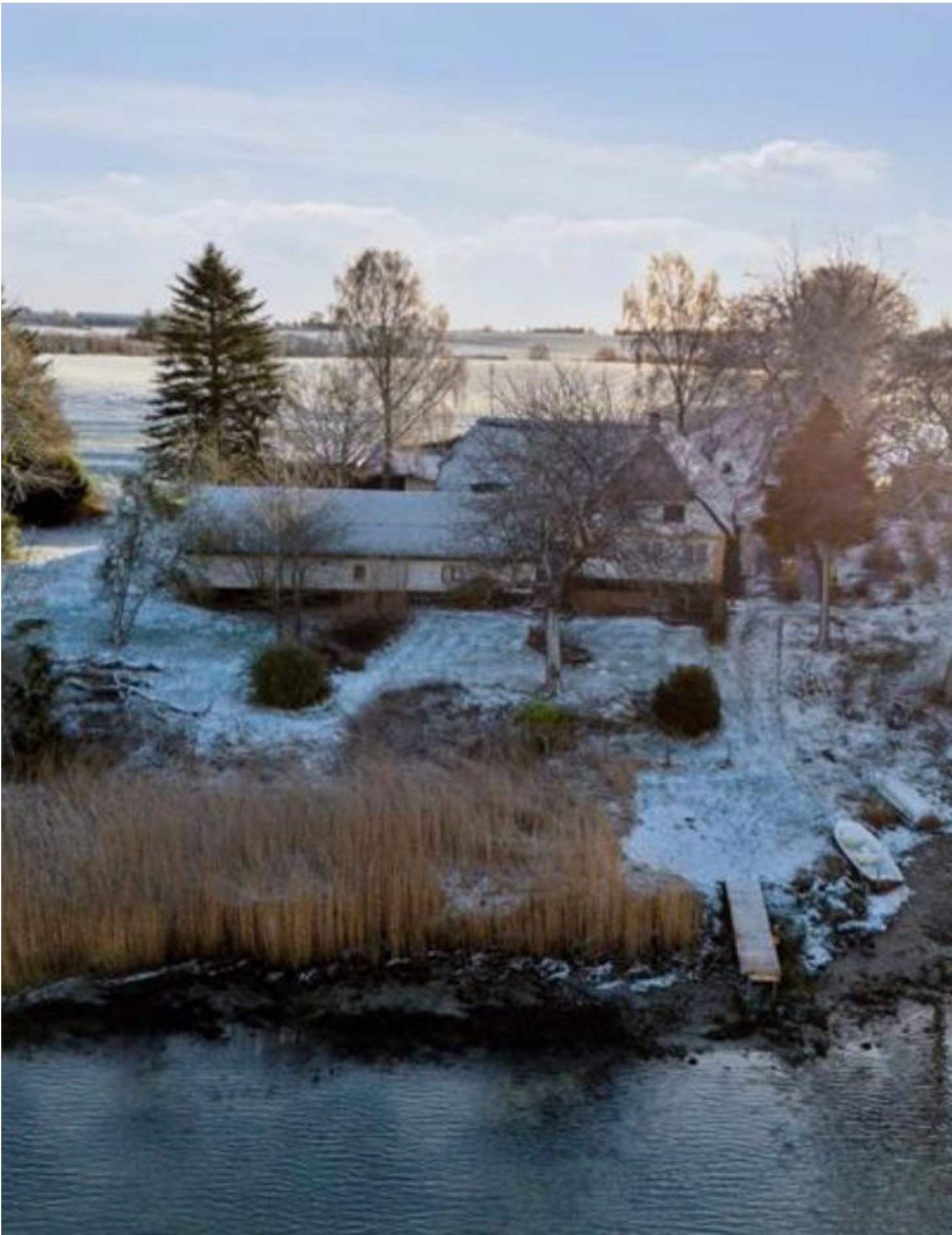
Skitse/ fremtidige forhold/

PAX
architects

Indholdsfortegnelse

Indhold:

- Præcisering af forudsætninger.
- Begrundelse for ønskede ændringer til bebyggelsen.
- Eksisterende forhold.
- Stedets udvikling igennem tiden.
- Præcisering af arealer / punktsky-model.
- Bevaringsværdi af bygninger - Foreslåede ændringer.
- Placering af ny tilbygning inkl. skitser.
- Referencer / Materialitet.

Foto/ nuværende forhold/

Præcisering af forudsætninger

Eksisterende og fremtidige forhold:

Om- og tilbygningens omfang: Samspillet med eksisterende hovedhus (1) indpasses nænsomt i landskabet. Eksisterende ladebygning (2) **nedrives**. Om- og tilbygning, som en forlængelse af eksisterende ladebygning (3), ønskes opført i mur/træ og tækket med strå i lighed med eksisterende bygning - herigennem opnås et byggeri som er i harmoni med naturens palette og stedets arkitekturhistorie. Om- og tilbygningen af eksist. ladebygningen (3) fordrer en delvis anvendelsesændring, fra ladebygning til beboelse, imens det eksisterende hovedhus bevares til beboelse (se gerne skitser og referencer på s. 22 og frem, udarbejdet af PAX architects).

1.1 Bevaringsværdi: Det oprindelige hus har været en del af stedets historie i 200 år -siden 1827. Bygningerne 1, 2 & 3 blev i 1989 klassificeret med hhv. bevaringsværdi 3, 4 & 6. Siden klassificeringen vurderes det, at der ikke er sket væsentlige forbedringer af bygningernes stand, dog er der foretaget udskiftning af stråtag (reg. 1989) på laden (byg. 2) til bølgeeternit (m. asbest) - se billeder på s. 17. Det vurderes derfor af PAX architects, at laden (byg. 2) fremstår i væsentligt ringere stand og væsentligt mere uoriginalt end vurderet i 1989, hvorfor bevaringsværdiens klassificering bør revurderes. Stedet har gennemgået flere tilbygninger og nybygninger siden 1827, hvorfor vores forslag vurderes at være en naturlig del af denne udvikling.

1.2 Bevaringsværdigt landskab: Projektet fortolker det landlige motiv på en smuk måde i høj arkitektonisk kvalitet, hvor der ryddes op i en række knopskydninger og “ikke stedstilpassede” bygninger på grunden. Herved tydeliggøres det klassiske gårdmotiv i landskabet. Byggeriet udføres indenfor gældende bestemmelser i bygningsreglementet.

1.3 Strandbeskyttelseslinje: Det eksisterende hus er placeret indenfor den angivne zone for strandbeskyttelse idet at gården har været en del af stedets historie i næsten 200 år. Den nye om- og tilbygning ønskes placeret som en naturlig forlængelse af den eksisterende integrerede ladebygning (byg. 3). Den nuværende samlede bebyggelse er opmålt til 444 m² fordelt på 2 plan og med et samlet fodaftryk på 344 m². Heraf er 240 m² registreret som berettiget boligareal (på baggrund af daglysberegning), hvor et fremtidsscenario ikke vil øge den samlede registrerede bebyggelsesprocent. Vi forslår en helhed med færre bygninger, hvor materialepaletten for nybyg/tilføjelser/ renovering harmonerer med naturen og historien (træ og stråtag). Projektet har allerede opnået en principiel godkende hos kystdirektoratet.

Kontakt: Jan Kofod Winther
Specialkonsulent i Kystzoneforvaltning
+45 91 35 74 34 l jkw@kyst.dk

Ansøgning om nedrivning: Der ønskes herved en forhåndstilkendegivelse/principel godkendelse for nedrivning af den eksisterende ladebygning (2). Se materialet på de kommende sider for yderligere præcisering.

Bygherre

Adresse for forhåndsdialog
Øvej 30,
6100 Haderslev

Matrikel
35a, Ejerlavsnavn: Kvistrup, Øsby
254, Ejerlavsnavn: Kvistrup, Øsby

Matrikel/ Skråfoto/

Begrundelse for ønskede ændringer til bebyggelsen, herunder nedrivning

Gården i Naturen: Med en enestående placering ligger det eksisterende hus omsluttet af smuk natur og høje træer. I dag domineres grunden af en mindre privat skov og det foranliggende karateristiske sivlandskab. Det oprindelige hovedhus fra 1827 (i 2 plan), er i dag bevaringsværdigt omend det trænger til en “kærlig hånd”. Husets oprindelse er dateret lang tid før nogen form for fredning og har historisk set undergået flere forandringer. Fælles for alle, er bevaringen af gårdmotivet og stuehuset som en del af kulturlandskabet - dette er i dag blevet sløret af en række knopskydninger og “ukurante bygninger”. Igennem en “oprydning” af matriklens “brogede” bygningsmasse samt en gennemgribende renovering af de lettere forfaldne, historiske bygninger, ønsker vi at skabe en styrkelse af gårdmotivet og en genoplivning af stedets historie. Med et indpasset bygningsgreb, let skjult bag træer og de høje siv, vil en ny om- og tilbygnings indgriben i naturen gøres så nænsomt som muligt, og i forlængelse af stedets historik. Grunden ønskes bevaret som naturgrund med vild bevoksning - et gårdhus der underlægger sig naturens præmisser.

Arkitekturens perioder: Der foreligger i dag en tydelig markering af byggeriets udvikling, byggeskik og arkitektoniske periode (1827); hvor det oprindelige byggeri står med stråtag, fine bygningsdetaljer og småsprossede vinduer indpasset i naturen ved brug af stråtag - der går i et med naturens farver. Gården har undergået flere forandringer igennem snart 200 år, hvor den ønskede fremtidige om-/tilbygning (2025) vil respektere kulturhistorien i det oprindelige byggeri - genfortolket som et moderne byggeri med stedstilpassede biogene materialer, for derved at blive et nyt kapitel og tilføjelse til bygningens historiske udvikling. (se gerne facader, visualiseringer og referencer fra s. 22 og frem, udarbejdet af PAX architects)

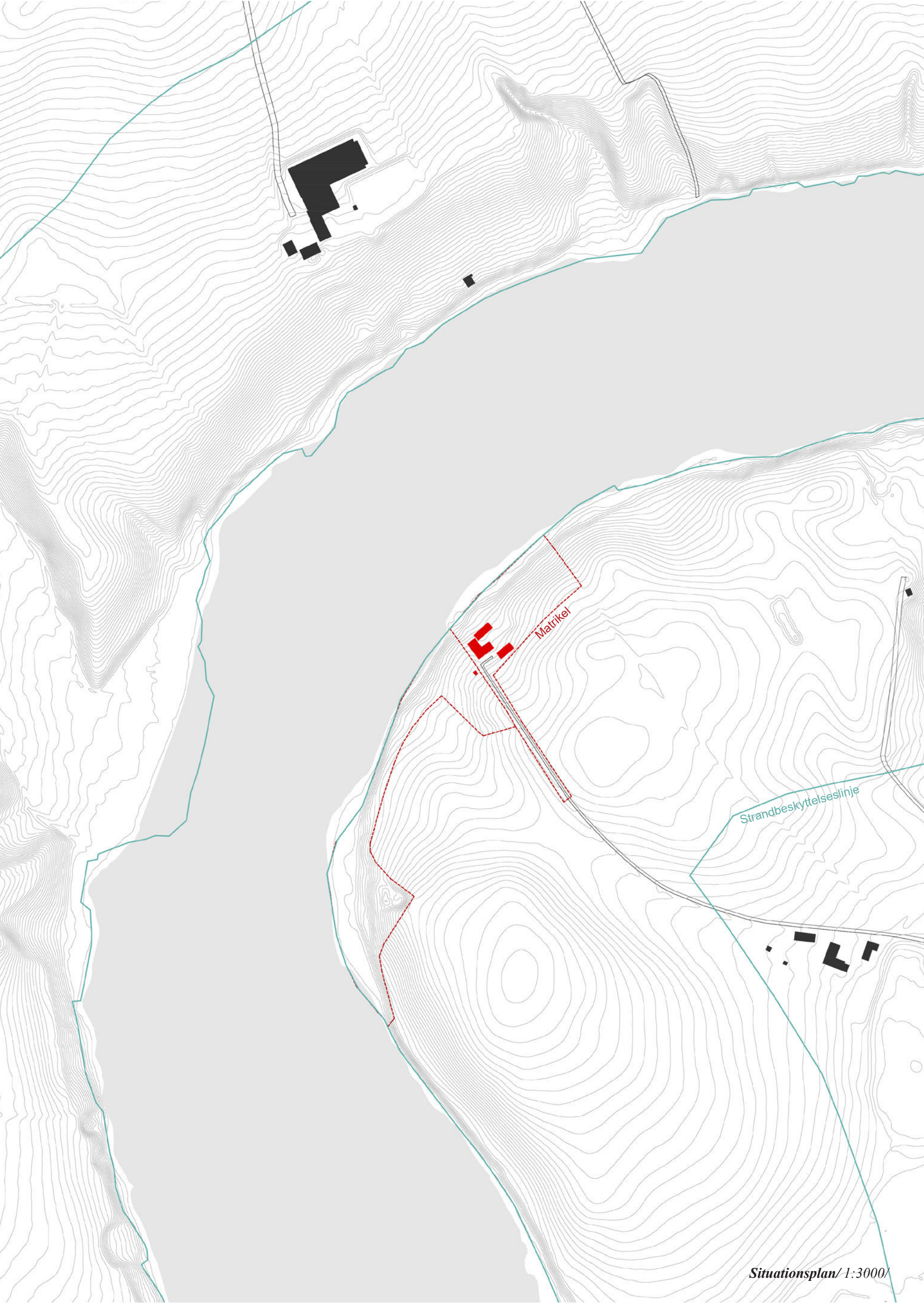
Nærliggende arkitektur: Hvor dette gårdhus er - og vil forblive hengemt i naturen - forefindes flere eksempler i den nære kontekst, hvor store gårdmotiver markerer sig tydeligt i landskabet, som ligeledes ligger indenfor strandbeskyttelseslinjen og med bygninger af nyere tid. Der er opnået en forhåndsvurdering og principiel godkendelse af det samlede projekt (som beskrevet i de kommende sider) med nedenstående oplistede hovedpunkter som begrundelse (omfang af byggeri er nærmere beskrevet på s. 18 og frem):

- A. Byggeriet indpasser sig stedet/husets historik med fokus på en klarhed af gårdmotivet i landskabet. Gården og gårdmotivet har været en del af stedets historie i næsten 200 år.
- B. Byggeriet tilpasses volumen- og materialemæssigt, således det respekterer husets nuværende og historiske kvaliteter i forhold til arkitektur og natur.
- C. Strandbeskyttelseslinjen formål respekteres idet der ikke bygges mere end hvad der er i dag. Det samlede fodaftryk bevares.
- D. Byggeriet overholder øvrige gældende punkter i lokalplan/landzone, herunder bygningshøjde maks 8,5m og overstiger ikke 1,5 plan. Bygningshøjden bevares som eksisterende ifbm. om- og tilbygning.
- E. Der opretholdes en lav bebyggelsesprocent - under 250 m² beboelse - som er gældende for byggerier i kystzone.
- F. Forenklet arkitektonisk udtryk i landskabet langs kysten, som skaber en forskønnelse af området – projektet fortolker det landlige motiv på en respektfuld måde og i høj kvalitet med en materialepalette der spiller sammen med naturen.
- G. Nedrivning af ladebygning 2 som er meget synlig i landskabet og tilbagetrækning af boligarealer i landskabet (ifbm udvidelse af byg 3).

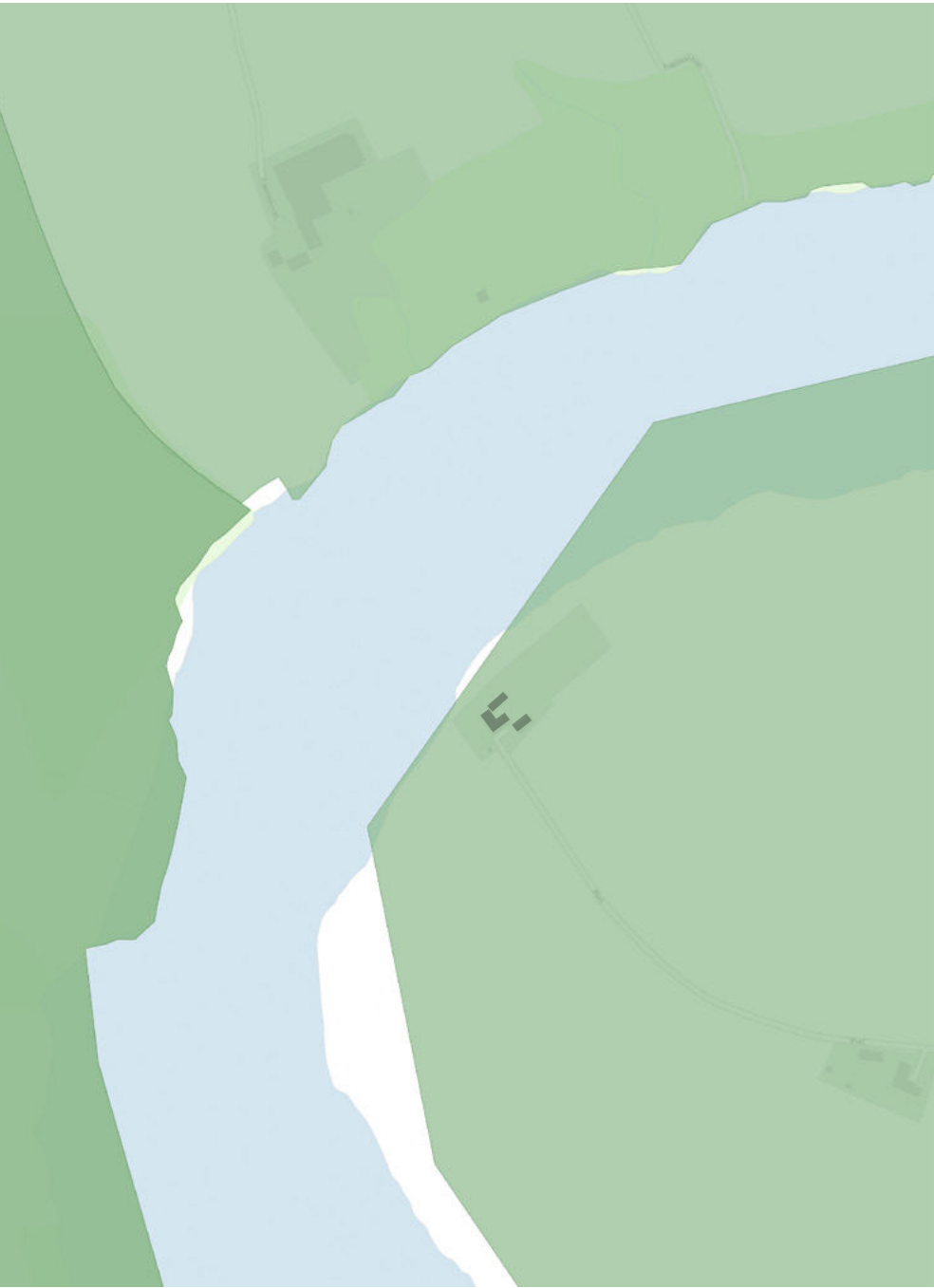
BEGRUNDELSE FOR NEDRIVNING:

1. Bygningens stand og manglende originalitet: Ladebygning 2, fremstår uoriginal og ikke iht. vurdering af bevaringsværdi (dateret 1989). Bygning har ikke længere stråtag og tagets originalitet og detalering bør generelt betvivles. Bygningen fremstår i dårlig stand og er blevet udvidet (dobbelt størrelse - dato for udvidelse er ukendt). Udvidelsen er opbygget i større blokke.

Bevaring af gårdmotivet: Der ønskes en bevarelse af soklen, hvor vi med belægning og afgrænsning af husets placering, bevarer det historiske fodaftryk og afsæt på grunden. Gårdrummet vil blive genoplivet og fremstå som et tydeligt motiv, således at gårdmiljøet sammen med bygningerne (historiske spor) bevares på stedet. Se situationsplan og øvrig beskrivelse på de kommende sider.

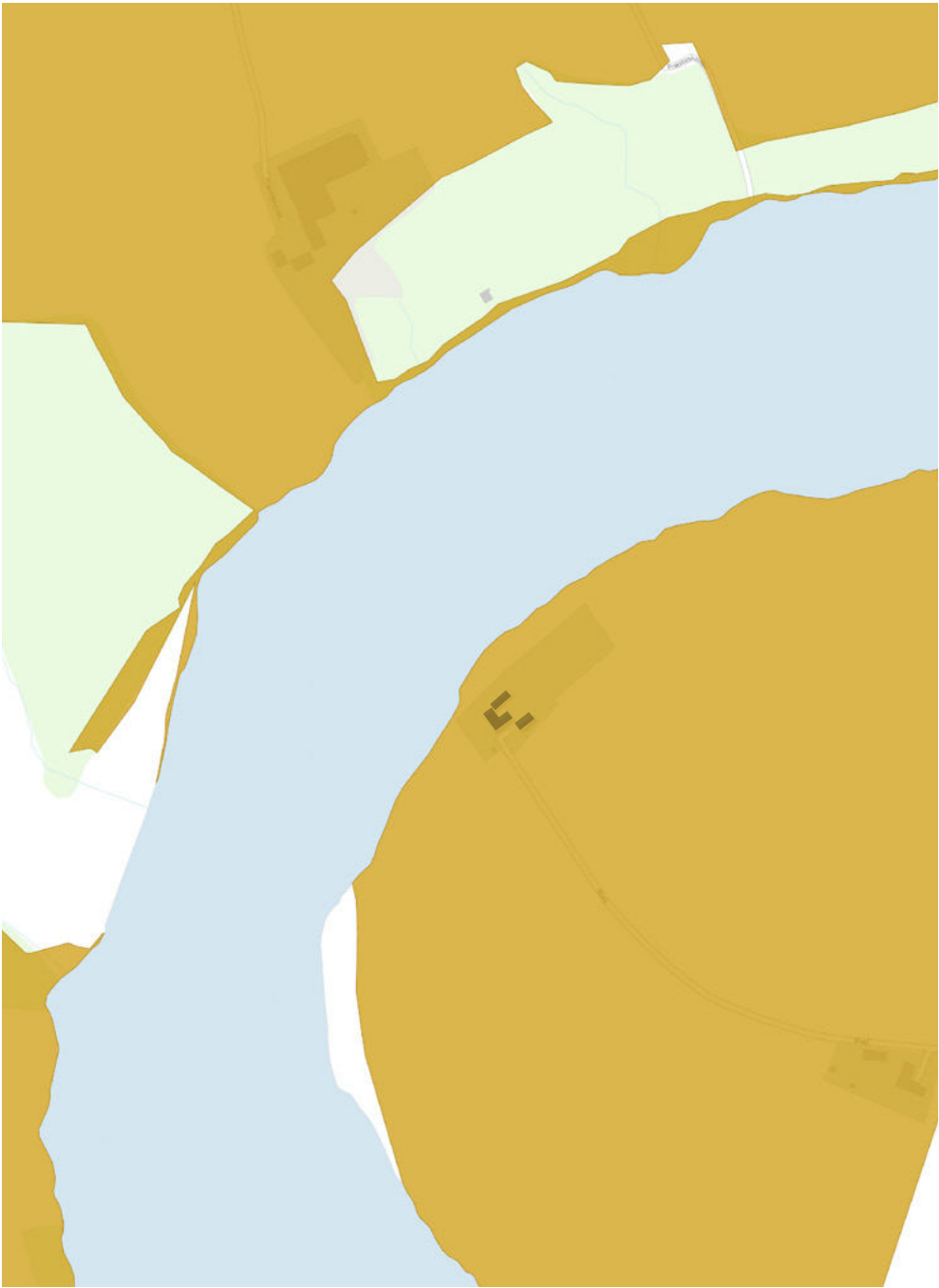
Eksisterende forhold

Bevaringsværdigt landskab / Kilde: Plandata.dk

Strandbeskyttelseslinje / Kilde: Plandata.dk

Særligt værdifuldt landbrugsjord / Kilde: Plandata.dk

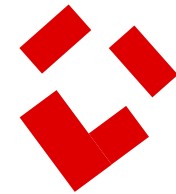

Naturbeskyttelsesområder / Kilde: Plandata.dk

Stedets udvikling gennem tiden

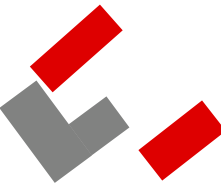
Kilde: Historiskatlas.dk

1880 / Preussiske kort
Stuehuset og tre tilhørende landbrugsbrugsbygninger opføres i 1827.

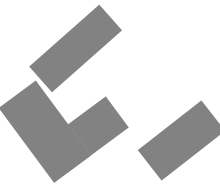
Kilde: Historiskatlas.dk

1953 - 1976
Ændringer af placering og størrelser af lader registreres. Hovedhus fremstår uændret.

Kilde: Historiskatlas.dk

1977 - 2025
Nuværende placering af lader og hovedhus.

Kilde: Historiskatlas.dk

2025-
Bygning fra 1951 nedrives. Den eksisterende ladebygning ned rives og opføres samt udvides til bolig med integreret skur. Hovedhus renoveres og udvides (byg. 3 forlænges). Ladebygning 2 (gul) nedrives til sokkel - sokkel bevares og omdannes som en del af landskabsprojektet med belægning/bede der bevarer de historiske spor.

LE34 - Punktsky
Punktskyen er en fuldkommen dokumentation af den eksisterende ejendoms geometri. Den laserscannede data præsenterer sig som tusindvis af punkter og fremstår som en 1:1 kopi af virkeligheden med meget høj nøjagtighed. Der er ifm. BBR registreret et fejlagtigt areal på hhv. bygning 2 og 4 - dette er blevet opmålt igennem denne punktsky og anskueliggjort på s. 18.

LE34 - Punktsky

LE34 - Punktsky

LE34 - Punktsky

Punktskyen er her snittet 1,5 m over gulv på 1. sal. Det samlede areal for 1. salen ekskl areal over ladebyg er beregnet til 105 m2 berettiget boligareal (Opmåling af arealer i tagetagen er foretaget i et plan 1,5 meter over færdigt gulv til ydersiden af tagbeklædningen). Det samlede vinduesareal er opmålt til 5,5 m2 hvilket giver 55 m2 (netto) beboelsesareal iht. 10 pct. reglen jf bygningsreglementet §379-381. Dertil må der påtænkes ca. 12 m2 til rum som trappe og toi./bad som ikke kræver dagslys. Slutteligt pålægges der en faktor 1,35 til fordelingsarealer og bruttoareal. En samlet vurdering af berretiget boligareal er derfor 90 m2 for 1. salen. (Brutto/netto-faktoren for enfamiliehuse ligger typisk mellem 1,2 og 1,5.)

LE34 - Punktsky

Snit i bygning 1

Eksisterende forhold

Gårdrummet ønskes bevares ”renoveres” og genfortolket i det fremtidige scenarie. Her bevares soklen på laden mod vandet og området markeres/afgrænses i belægning og sokkel, således at det historiske lag bevares (se situationsplan på side 24). Alternativt kan man nedrive og genopbygge den oprindelige del af laden - genfortolket i strå og træ (bindingsværk) som en uopvarmet bygning.

Eksisterende foto
Udsigt langs hovedhus. Hovedhuset bevares og totalrenoveres samt føres så vidt muligt tilbage til det originale.

Eksisterende foto
Bygning 2 med bølgeeternit (asbest) fremstår uoriginalt og ikke iht. vurd. af bevaringsværdi dateret 1989. Her ses en klar overgang i bygningens perioder (ca. midt i bygningen). Oprindelig byg. med alm mursten og udvidelse i større blokke (tilbygning med blokmur til venstre)

Eksisterende foto
Bygning 2 med bølgeeternit (asbest) fremstår uoriginalt og ikke iht. vurd. af bevaringsværdi dateret 1989. Derudover er der registreret en udvidelse af laden (ikke dateret). Det vurderes derfor at laden fremstår meget uoriginal.

Eksisterende foto
Ankomst, hovedhus. Der er monteret nye hvide vinduer (alu/plastik) i facade mod nord og vest. De røde (mere originale) vinduer er monteret mod syd og øst ind mod gården.

Eksisterende foto
Foto af eksisterende tilbygning (3).

Eksisterende foto
Eksisterende tilbygning (3) er sammenbygget med hovedhuset. Hovedhusets ydrevægge er registreret indvendigt i overgangen mellem de to bygninger. (dette kan ses i punktskymodel).

Eksisterende foto
Belægning, pigsten langs sokkel.

Eksisterende foto
Eksisterende fine detaljer i murværk omkring gavlene op
det eks. stuehus (1). Sammenbygning ses omkring “det
gule bånd”.

Eksisterende foto
Sammenbygning (byg. 1 og 3). Fremstår afstumpet og
med manglende detalje i murværk. Den manglende detal-
je omkring murværket vil blive genetableret i det fremti-
dige byggeprojekt.

Eksisterende foto
Foto eksisterende have (ca. placering af ny lade
tilbagetrukket i landskabet). Den eksisterende nyttehave/
prydhave “renoveres” og bevares i sit omrids og udtryk.

Eksisterende foto
Kig mod stuehuset fra “nyttehaven”

Eksisterende foto
Udsigt fra “nyttehaven” udover vandet

Eksisterende foto
Eksisterende hovedhus og nyere gavnlade ifm. tag-
ombygning (fra stråtag til bølgeeternit) post 1989.

Eksisterende foto
Eksisterende farvepalette; røde vinduer, grønne
inddækninger/træværk, stråtag og hvidmalede
murstenvægge.

Eksisterende foto
Detalje af murværk på hovedhus.

Eksisterende foto
Steminingsbillede

Eksisterende foto
Steminingsbillede

Eksisterende foto
Naturen og de høje siv.

Arealskema

Eksisterende:
Grundareal matrikel 35a+254 20234m²

Stuehus til landbrugsejendom (byg. 1)*
- Stueplan (boligareal jf. BBR) 140m²
- 1. sal (vurd. berettiget boligareal) (90m²)
- Tillæg ifm. efterisolering (10m²)
Tiloversbleven landbrugsbyg. (byg. 2)** 35(79)m²
Tiloversbleven landbrugsbyg. (byg. 3) 32m²
Tiloversbleven landbrugsbyg. (byg. 4)** 45(93)m²

Boligareal i alt jf. BBR: 140m²
Øvrigt bebygget areal jf BBR: 112m²

I alt jf BBR: 252m²

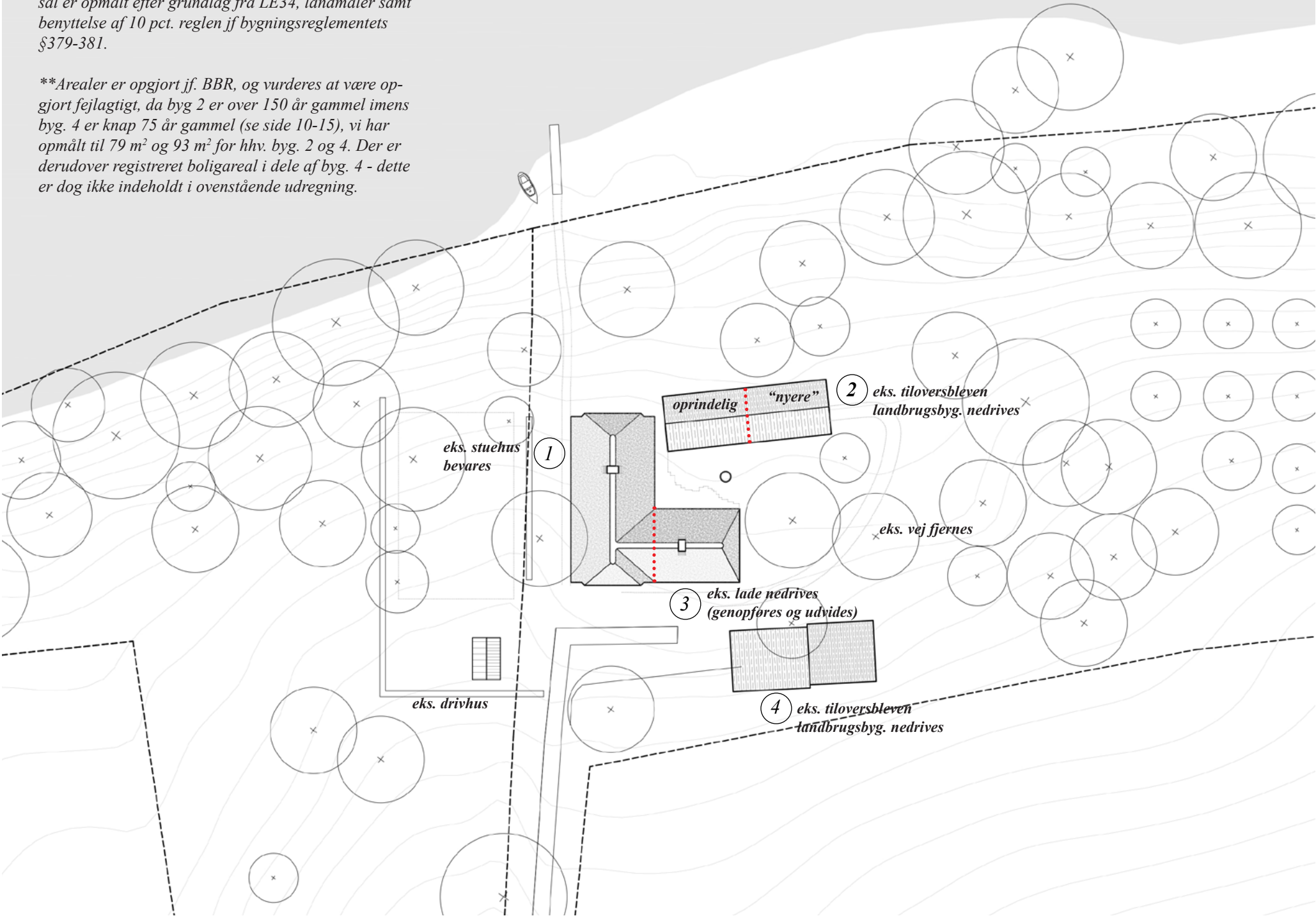
Boligareal i alt jf. opmåling & tillæg: 240m²
Øvrigt bebygget areal jf opmåling: 204m²

I alt jf opmåling: 444m²
Fodastryk: 344m²

Bebyggelsesprocent (35a+254):
Bolig jf. BBR (140m²*100)/20234m² 0,69%
Bolig jf. opmåling (240m²*100)/20234m² 1,18%

*Der er registreret fuldt udnyttet 1. sal. (se billede og opgørelse på s. 14-15 og 22-23). Arealopgørelse for 1. sal er opmålt efter grundlag fra LE34, landmåler samt benyttelse af 10 pct. reglen jf bygningsreglementets §379-381.

**Arealer er opgjort jf. BBR, og vurderes at være opgjort fejlagtigt, da byg 2 er over 150 år gammel imens byg. 4 er knap 75 år gammel (se side 10-15), vi har opmålt til 79 m² og 93 m² for hhv. byg. 2 og 4. Der er derudover registreret boligareal i dele af byg. 4 - dette er dog ikke indeholdt i ovenstående udregning.

Bygningers SAVE-værdi

- Bygning 1**
Bygget i 1827. Vurderes (opgjort 1989) til at have en bevaringsmæssig værdi på 3.
- Bygning 2**
Bygget i 1827. Vurderes (opgjort 1989) til at have en bevaringsmæssig værdi på 4.
- Bygning 3**
Bygget i 1827. Vurderes (opgjort 1989) til at have en bevaringsmæssig værdi på 6.
- Bygning 4**
Bygget i 1951. Har ingen bevaring/fredningsstatus.

Eksisterende forhold

Arealskema

Fremtidige arealer:		
Grundareal matrikel 35a+254		20234m²
Stuehus til landbrugsejendom (byg. 1)		
- Stueplan, boligareal		140m²
Tiloversbleven landbrugsbyg. (byg. 2)*		0m²
Ny til-/ombygning til stuehus (byg. 3)**		
- Værksted/ Tiloversbleven landbrugsbyg.		24m²
- Stueplan, boligareal		98m²
Tiloversbleven landbrugsbyg. (byg. 4)***		85m²
Boligareal i alt:		238m²
Øvrigt bebygget areal:		109m²
I alt:		347m²
Fodaftryk:		347m²

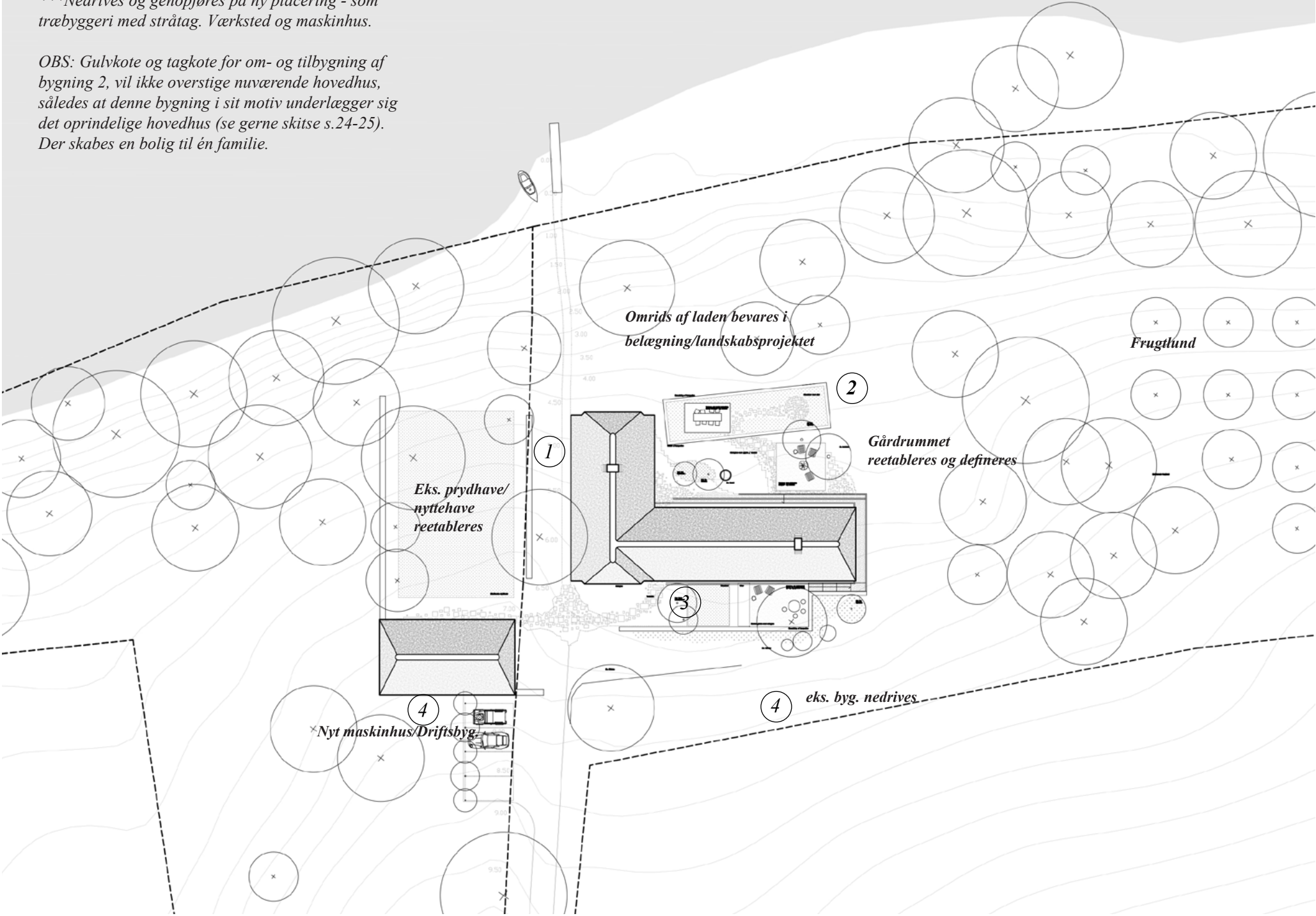
Bebyggelsesprocent (35a+254):
Bolig jf. opmåling (238m²*100)/20234m²   1,18%

*Nedrides

**Eksisterende landbrugsbygning (byg. 3) ombygges og udvides. Bevares delvist som "tiloversbleven landbrugsbygning" med et integreret værksted (som eksisterende). Øvrigt areal overgår til boligareal jf. opgørelse.

***Nedrides og genopføres på ny placering - som træbyggeri med stråtag. Værksted og maskinhus.

OBS: Gulvkote og tagkote for om- og tilbygning af bygning 2, vil ikke overstige nuværende hovedhus, således at denne bygning i sit motiv underlægger sig det oprindelige hovedhus (se gerne skitse s.24-25). Der skabes en bolig til én familie.

Godkendte ændringer

- Bygning 1**
Bevares og renoveres.
- Bygning 2**
Nedrides (sokkel omrids bevares som en del af landskabet og de historiske spor - alternativt genopføres den oprindelige del, i træ og strå)
- Bygning 3**
Nedrides og opføres som tilbygning til eks. bolig med integreret skur/værksted.
- Bygning 4**
Nedrides

Fremtidige forhold
Ladebygningen (2), nærmest vandet, nedrides. Stuehusets sammenbyggede ladebygning (3), bagtil, forlænges. Tilbygningen fremstår tilbagetrukket i landskabet og med en materialepalette der spiller mere sammen med naturen. Der er tænkes et glasareal på ca. 50% af tilbygningens længde op til 2100mm.

Eksisterende forhold
Visualisering af eksisterende forhold fra vandsiden taget parallelt med ladebygning 2 (som ønskes nedrevet).

Fremtidige forhold
Visualisering af fremtidige forhold fra vandsiden taget parallelt med ladebygning 2 (nedrevet). Den nye om- og tilbygning fremstår tilbagetrukket i landskabet. Der er tænkes et glasareal på ca. 50% af tilbygningens længde op til 2100mm.

Fremtidige forhold
Set fra vandsiden når man kommer ud langs fjorden fra Haderslev.

Fremtidige forhold
Set fra vandsiden når man kommer ind langs fjorden fra Lillebælt.

Fremtidige forhold
Om- og tilbygningen fremstår tilbagetrukket ifht. det eksisterende stuehus.

Fremtidige forhold
Om- og tilbygningen fremstår tilbagetrukket ifht. det eksisterende stuehus og med vertikale facadeelementer således at glasarealet fremstår mindre når bygningen ses og opleves i perspektiv (over X).

Bebyggelse set fra vandsiden

Bebyggelse set fra gårdsiden

Referencer/ Materialitet/

Reference: PAX architects, Skagen Klitgård

Naturlige materialer:
Om - og tilbygningen udføres med brugen af naturlige materialer og lader sig inspirere af det oprindelige hus’ karakter. Taget såvel som facaden indskrives sig naturligt sammen med områdets natur og dets farver - særligt når bladene på træerne falder og engen toner frem med sine gulige efterårsfarver.

Tag: Udføres i strå og rygningen afsluttes efter egnstypiske traditioner.

Facadebeklædning: Udføres i træ, natur eller malet træ, der indpasser sig, til det eksisterende hus’ anvendte farvepalette, evt. med mindre facade elementer (vinduer/døre og lign.) i enten dyb grøn, gulige eller rødlig toner.

Referencer / Bevarede bygninger / Eksteriør

Referencer / Eksteriør

Reference: PAX architects, Skagen Klitgård

Reference: PAX architects, Skagen Klitgård

Referencer / Interiør

Reference: PAX architects, Hanekammen

Reference: PAX architects, Skagen Klitgård

Reference: PAX architects, Skagen Klitgård

Rørskov / I kanten af fjorden vokser vilde siv. Både deres vertikale retning og farve udgør en del af stedets DNA, som den nye bebyggelse harmonerer.

Stråtag / Det gamle hovedhus er udført med stråtag. Der lægges nyt tag på det gamle hus og den foreslåede bolig udføres også med stråtag.

Patina / Taget vil over tid patinere smukt og fremstå mere gærligt. Processen fra nyt til patineret tag vil hamonere flot med områdets siv og naturen i øvrigt.

Facade / Vi foreslår på den nye bebyggelse en facade udført i træ (evt. sortmalet), med en detaljering der trækker på referencer til gamle landejendomme.

Skodder / Foran vinduerne kan skodder køres for, så huset gemmer sig mest muligt i de smukke omgivelser. Et motiv der er kendt fra ladeporte.

Vinduer / I trit med naturens farver og sivenes smukke nuancer foreslår vi, at den nye bebyggelse udføres med vinduer af trærammer (evt. sortmalet).

Sokkel / Grundet matriklens skrånende terræn opstår en synlig sokkel. Denne udføres i naturmateriale som kampesten eller lignende.

Gårdrum / I gårdrummet, der opstår mellem den eksisterende og nye bebyggelse, anlægges husets terrasse/gårdrum med pigsten og slotsgus.

Referencer / Blomster + buske + træer

Reference
Naturen tæt på huset.

Reference
Iscensættelse af flora i nærhed til bygningerne.

Reference
Naturen med flere lag.

Reference
Naturens landlige motiver.

Grasser og stauder/
Sammensætning af græsser og stauder skaber en balance mellem det vilde og prydhaven som samtidig ikke kræver det samme vedligehold som helt klassisk haver. Kan kombineres med stedsegrønt.

Efterår og vinterhaven/
En have som også står flot om efteråret og vinteren, hvor de gylden farver vinder plads

I 1820 dyrkede man på gårdene omkring Haderslev en blanding af nytte- og prydplanter, der var tilpasset klimaet og de lokale landbrugstraditioner. Gårdhaverne var ikke kun til pynt, men også praktiske, og mange planter havde medicinske, kulinariske eller symboliske funktioner.

Gårdhaver i 1820 var præget af en harmonisk blanding af nytte og skønhed. Mange planter havde en funktion – enten som mad, medicin eller læhegn.

1. Pryd- og gårdhaveblomster:

Blomster (pryd- og nytteplanter)Gårdhaverne var ofte præget af traditionelle, hårdføre blomster, der kunne overvintre eller let så sig selv:

Stokroser (Alcea rosea) – klassisk bondehaveblomst, ofte plantet langs husmure.
Akeleje (Aquilegia vulgaris) – selskænde og elsket for sine fine blomster.
Studenternelliker (Dianthus barbatus) – populær og hårdfør prydplante.
Pæoner (Paeonia officinalis) – kendt for deres store, duftende blomster.
Kongelys (Verbascum thapsus) – også brugt medicinsk mod hoste.
Morgenfrue (Calendula officinalis) – både smuk og anvendt til medicinske formål.
Kamille (Matricaria chamomilla) – dyrket til te og naturmedicin.
Lavendel (Lavandula angustifolia) – sjældnere i Danmark, men dyrket i beskyttede haver.
Løvemund (Antirrhinum majus) – en elsket haveblomst.

2. Mark- og naturblomster:

Brugt i gårdhaver. Mange af disse blomster var en del af bondehaven, hvor de voksede side om side med grøntsager, krydderurter og frugtbuske.

Blåklkke (Campanula rotundifolia) – ofte fundet i grøftekanter, men også i haver.
Forglemmigej (Myosotis) – en romantisk og elsket blomst.
Hjulkron (Borago officinalis) – brugt i madlavning og som prydplante.
Duftende og klatrende blomster:
Kaprifolie (Lonicera periclymenum) – klatreplante med dejlig duft.
Roser (Rosa canina og andre sorter) – især hybenroser, som voksede vildt og blev brugt til te og syltetøj.

3. Buske:

Buske blev ofte plantet som læhegn, hegn omkring haver eller til bærproduktion.

Hyld (Sambucus nigra) – brugt til saft, vin og medicin.
Ribs (Ribes rubrum) og stikkelsbær (Ribes uva-crispa) – dyrket i nyttehaver.
Slåen (Prunus spinosa) – anvendt til hegn og saftproduktion.
Roser (Rosa canina og andre vilde sorter) – især hybenroser, der blev brugt til te og marmelade.
Hassel (Corylus avellana) – dyrket i levende hegn og til nøddeproduktion.

4. Træer:

Træer på gårdene havde både en praktisk og æstetisk funktion. Mange blev brugt til læhegn eller træproduktion.

Elmetræer (Ulmus glabra) – almindelige som læhegn og tømmertræer.
Bøgetræer (Fagus sylvatica) – ofte en del af skovområder tæt på gårdene.
Piletræer (Salix) – brugt til fletværk, kurve og læhegn.
Ask (Fraxinus excelsior) – plantet ved gårde, da det gav godt brændsel og værktøjstræ.

Frugttræer – især æbler (Malus domestica), pærer (Pyrus communis) og kirsebær (Prunus avium), som var hårdføre og egnede sig til opbevaring eller forarbejdning.

Referencer / Belægninger i landskab

Reference
Synlig sokkel på eks. ladebygning, fundament. Som beklædning uddenpå eks. fundament/sokkel.

Eksisterende foto
Naturen i det eksisterende gårdmotiv.

Gårdrum og stier/
Der kan arbejdes med en central have eller strategiske bede i gården og nyttehaven. Pigste i randzoner op ad huset. Større trædesten i bedene.

Indkørsel/
Grønne øer og stensætninger danner rammerne om ankomst, parkeringsarealer. Skaber privathed og intimitet ved ankomsten og skjuler biler, affaldshåndtering mm.

Eksisterende foto
Eksisterende hovedhus og nyere gavl på lade ifm. tagombygning (fra stråtag til bølgeeternit) post 1989.

Belægning/
Vesterhavsrål, stenmel eller perlegrus i belægning.

1. Gårdspladsen og adgangsveje

Stampet jord – Den mest almindelige belægning, især på mindre gårde. Jorden blev komprimeret for at gøre den hårdfør mod slid.

Grus og sand – Brugtes ofte til at stabilisere jordbunden og forhindre mudder i våde perioder.

Marksten/kampesten – Større gårde kunne have belagte gårdspladser med groftlagte kampesten, ofte i en løs og ujævn belægning.

Brosten – I sjældne tilfælde brugt på større eller velhavende gårde, især ved indkørsler eller stalde.

2. Stier og havegange

Trampede jordstier – Simpel og billig løsning i haver og til forbindelser mellem bygninger.

Grus eller sand – Mere velhavende gårde kunne have grusbelagte stier for at forhindre ukrudt og mudder.

Teglfliser eller marksten – Kun brugt på enkelte gårde, typisk i gårdhaver eller ved indgangen.

3. Omkring stalde og lader

Møddingssten – Store, flade sten omkring møddingen for at undgå, at jorden blev for blød.

Træbelægning – I nogle tilfælde brugt foran staldøre for at skabe en mere stabil overflade.

Belægningerne i 1820 var primært praktiske og billige, med fokus på funktion frem for æstetik.

